

---

16. poglavlje

Zašto djeca gube vid i što mi možemo učiniti

Oko i mozak se najbrže razvijaju tijekom prve godine života, a sporije se nastavljaju razvijati do treće godine života. Rast oka se nastavlja polagano do puberteta, nakon kojeg je dodatni rast nepotreban. Razni dijelovi oka se ne razvijaju istodobno proporcionalno.

Veličina oka novorođenog djeteta iznosi oko 3 veličine odraslog oka.

Odmah po rođenju beba vidi, ali ograničeno. U prvim danima života oči drži uglavnom zatvorene i smeta joj svjetlost. Do kraja drugog tjedna života sposobna je uočiti velike predmete, ali ih ne prati.

S 4-5 tjedana može gledati u relativno male predmete, dok u dobi od 8-10 tjedana može pratiti gibajuće predmete i okretati glavu od jakog svijetla. Zatim postepeno raste vidna oštrina, pokretljivost očiju, razvija se binokularni vid (stereo vid) te pokreti konvergencije (gledanje na blizinu).

Međutim, neka se djeca rode slijepa ili slabovidna, a kod nekih nastaje oslabljen vid ili sljepoća tijekom života. Zašto? Postoji bezbroj razloga.

Mnoge nasljedne bolesti u svojim simptomima sadrže i probleme s vidom bilo da se odmah rode slijepa ili slabovidna djeca, bilo da se bolest razvija tijekom života. Opasne su i infekcije tijekom trudnoće koje mogu dovesti do poremećaja u razvoju oka ili do upale oka nerođene bebe. Razni očni tumori mogu uzrokovati sljepoću u najrazličitijoj dobi djeteta, ovisno o rastu tumora. Zatim glaukom ili povišen očni tlak može uzrokovati sljepoću, ali i kratkovidnost koju onda zovemo «zloćudna» za razliku od školske koja ne dovodi do slabljenja vida.

Osim nasljednih bolesti i mnoge stečene bolesti mogu uzrokovati visoku slabovidnost ili sljepoću. To mogu biti razne upale oka, zarazne bolesti, a otprilike 1/3 svih sljepoća u djece nastaje ozljedom oka koja se obično mogla spriječiti. Takve su ozljede uzrokovane zračnim metkom, raznim strelicama, kamenom, igračkama s projektilima, štapom, oštrim alatima, eksplozivima i jakim kemikalijama. Površne ogrebotine i površna strana tijela uzrokuju jaku bol što dovodi do hitnog posjeta okulistu. Nažalost, neke ozljede koje su mnogo teže, ne prouzrokuju bol, niti vidljivo krvarenje, nema smetnje svjetlosti, pa su često ignorirane, kao na primjer perforirajuće rane, strano tijelo duboko u oku, ablacija retine itd. Sve te ozljede najčešće završe sljepoćom.

U ozljede oka spadaju i opekotine oka kemikalijama. Opekotine kiselinom djeluju u početku opasnije, ali je krajnji rezultat po vid mnogo gori kod opekotina lužinom. Sve opekotine se moraju obilno, obilno ispirati vodom, zatvoriti čistom tkaninom i što brže pronaći okulista.

Od svih promjena na tijelu kod kongenitalnih bolesti promjene na očima čine 60%, od čega najviše otpada na kataraktu. Ona može biti jedina promjena na oku ili udružena s drugim promjenama. Jako ju je važno otkriti što ranije jer sprečava razvoj vida. Katarakta može nastati i kasnije, tijekom života: nakon teških upala u oku, nakon nekih zaraznih bolesti, kao npr. rubeole, kao posljedica nekih metaboličkih bolesti, npr. šećerne bolesti, ali najčešće nastaje kao posljedica ozljede oka. Kada se katarakta otkrije, odmah se mora ukloniti operacijom, što je u današnje vrijeme lako tehnički riješiti. Djetetu se ugradi umjetna leća koja omogućuje normalan razvoj vida. Takvo dijete mora biti oprezno s izborom sportskih aktivnosti i uvijek konzultirati okulista.

► **Kada dijete treba odvesti okulistu?**

Bebe i djeca trebaju pregled okulista čim oni sami ili roditelji uoče neke abnormalnosti u građi oka (npr. bijelu zjenicu), kod škiljavosti, u slučaju ozljede oka, kada oko pocrveni, boli, suzi ili mu smeta svjetlost, kod smanjenja vida i/ili pojave duplih slika te kod nesposobnosti čitanja.

Također je okulistički pregled indiciran u slučaju postojanja slabog vida u porodici, zatim kod svih nedonoščadi koja su u inkubatoru te u slučajevima teškog poroda.

Dakle, trebamo zapamtiti da je okulistički pregled potreban čim se uoči bilo kakva neobičnost ili promjena na očima, ili defekt vida na daljinu ili blizinu.

I kod zdravog djeteta optimalni plan okulističkog pregleda trebao bi biti nakon rođenja, prije polaska u školu te svake dvije godine od puberteta.

U slučaju škiljavosti roditelji moraju znati da dijete neće «prerasti» škiljavost. Ona je posljedica slabovidnosti jednog ili oba oka i mora se liječiti. S liječenjem se počinje što ranije jer se nakon šeste godine života slabovidnost, koja je uzročnik škiljavosti, više ne može liječiti. Također trebaju znati da praktički sve vrste škiljavosti mogu biti izravnane naočalama, terapijskim kapljicama, vježbama, operacijom ili kombinacijom svega navedenog, ako se počne s liječenjem na vrijeme. Takva liječenja su dugotrajna i dosadna, mnoga djeca ih nerado provode ili im dosade. Roditelji su ti koji su odgovorni za ovu vrstu liječenja i bez njihove suradnje i upornosti nema dobrih rezultata.

► **Kako roditelji mogu testirati vid djeteta?**

Novorođenče testiramo nekim žarko obojenim predmetom, svako oko posebno. Ukoliko testirano oko ne prati pomicanje tog predmeta, znači da se radi o vrlo slabom vidu tog oka.

Vid dojenčeta možemo testirati pokrivanjem jednoga oka. Ako dijete izgubi interes ili se počne loše ponašati, a to izostane kad prekrijemo drugo oko, znači da na prvo oko ne vidi ili je vid jako smanjen.

Kod djece do 2 godine života vid se ispituje odgovorom djeteta na male igračke ili neke predmete njemu interesantne: ključevi, majčin nakit. U ovoj dobi djece također se može uočiti slab vid ako izostane skupljanje malih šarenih predmeta s poda. Sposobnost brzog skupljanja tih predmeta govori o oštini vida (ukoliko dijete nije retardirano).

Kompletno testiranje vidne oštine može se učiniti tek nakon treće godine života, kada dijete počinje surađivati. Testiranje se vrši upotrebom

kartice sa slovom E (Snellenova E kartica). Roditelji se igraju s djecom tzv. «E igricu», gdje dijete postavlja prstiće u smjeru okretanja krakova na slovu. Kada je djeca nauče, okulist može točno odrediti postotak vida svakog oka. Manju djecu možemo testirati kartama s poznatim sličicama u raznim veličinama, ali taj nalaz nije precizan.

Kada se uoče problemi s vidom, odmah se treba javiti okulistu da se isključi organska bolest koja se može liječiti.

Roditelji moraju znati da nema tako malog djeteta koje je premaleno za pregled kod okulista i za početak liječenja, ukoliko je potrebno i moguće.

Djeci koja su rođena slabovidna ili slijepa, a stanje je trajno, vid ne nedostaje. Ona su prilagođena situaciji i mogu se zadovoljiti tim stanjem. Takva djeca se tretiraju kao zdrava djeca. Roditelji su ti koji se trebaju prilagoditi novonastaloj situaciji.

I na kraju, roditelji često postavljaju pitanja o raznim svakodnevnim situacijama koje «kvare vid». Treba reći da će ispravno svjetlo smanjiti naprezanje oka. Nema dokaza da slabo svjetlo uzrokuje »slabljenje oka«, ali ga umara. Igranje igrice na TV-u ili računalu također ne «kvare oko», ali ga umara. Međutim, gledanje u ekran može biti od koristi kod liječenja slabovidnosti jer dijete dulje vremena izdrži nošenje zavoja na oku.

Slabovidnu djecu, također, ne treba sprečavati u čitanju, dapače, treba ih ohrabrivati. Postoje mnoga pomagala koja to omogućuju.